

SXEDIO.8P

17.8.1958: Ο ΝΙΚΟΛΑΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΚΟΤΩΝΕΤΑΙ ΣΕ ΕΝΑ ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΕΣ ΟΔΙΚΟ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑ ΣΤΟ ΠΑΜΠΕΡΥ ΤΗΣ ΟΕΦΟΡΔΗΣ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΙΡΑ ΤΗΣ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΑΠΟΔΡΑΣΗ ΚΥΠΡΙΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

Οι Βρετανοί απομάκρυναν τον Νίκο Σαμψών και τους συγκρατούμενους του συναγωνιστές του Γρηγόρη Γρηγορά, Γιώργο Ιωάννου, Ρένο Κυριακίδη, Βία Λειβαδά, Ανδρέα Σάββα, Γιώργο Σκοτεινό, Νίκο Σοφοκλέους, Νίκο Τσαρδελλή και Νικόλα Λοϊζου και τους μετέφεραν στις φυλακές του **Wakefield** στο **Yorkshire** κοντά στα σύνορα με τη Σκωτία.

Οι φυλακές ήταν ύψιστης ασφάλειας. Είχαν κτισθεί το **1404** για να κρατούνται οι πιο επικίνδυνοι κακοποιοί, μια και τα μέτρα ασφαλείας, που λαμβάνονταν ήταν τέτοια, που δεν υπήρχε περίπτωση απόδρασης.

Οι άλλοι συγκρατούμενοι των Κυπρίων θεωρούνταν ως τα αποβράσματα της κοινωνίας ή επικίνδυνοι "τρομοκράτες" του ΙΡΑ.

Ο κρατούμενος στις φυλακές Βίας Λειβαδάς τόνισε σε αφήγηση του στην εφημερίδα Ο ΑΓΩΝ **19.3.1989:**

"Τα κελλιά ήταν τα συνηθισμένα των αγγλικών φυλακών, δυο επί τρία μέτρα. Στη γωνιά ένα ράφι χρησίμευε για τραπέζι για διάβασμα, ένα κρεβάτι ξύλινο και μια καρέκλα ήταν τα άλλα έπιπλα του κελιού μας. Κι ένα δοχείο για νερό.

Το κελλί "θερμαινόταν" με κεντρική θέρμανση. Από μια τρύπα στον τοίχο έβγαине ο "ζεστός" αέρας με καρβουνόσκονη. Γιατί χρησιμοποιούσαν κάρβουνα για τη θέρμανση. Τέτοια ήταν η θέρμανση μέσα στο κελλί που κοιμόμαστε με τα ρούχα για να μη τρέμουμε".

Εξ άλλου ο Γιώργος Ιωάννου, περιγράφοντας τις φυλακές δήλωσε (Φιλελεύθερος **28.2.1959**):

"Οι συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές ήσαν

ελεεινές. Η συμπεριφορά των βαριάνων βάνναυση, οι δε τιμωρίες βρίσκονταν στην ημερήσια διάταξη. Η πλειοψηφία του περιβάλλοντος των φυλακών διέκειτο εχθρικά σε μας, το δε δαιτολόγιο μας ήταν άθλιο. Με την παραμικρή αφορμή μας έκλειαν για μέρες σε ειδικό ψυκτικό θάλαμο, μέσα στον οποίο έπρεπε να εργαζόμαστε ράβοντας ταχυδρομικούς σάκκους. Κάθε πρωί είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε το γύρο της αυλής των Φυλακών για μισή ώρα κάτω από βροχή ή χιόνι. Αυτό ήταν πραγματικό μαρτύριο. Όλοι οι κατάδικοι έχουν ξεχάσει πως είναι ο ήλιος".

Στις Φυλακές αυτές κρατούντο ανάμεσα στους άλλους βαρυποίπιτες και Ιρλανδούς και δυο νέοι που ξεχώριζαν για τη δράση τους: Ο Σίνους Μέρφου, πολιτικός κατάδικος του IRA και ο βρετανός Τόνυ Μάρτιν.

Ο Σίνους Μέρφου ήταν ιρλανδός πατριώτης και αποφασισμένος για δράση. Ο Τόνυ Μάρτιν ήταν ένας από τους λίγους βρετανούς, αν όχι ο μοναδικός, που ενώ υπηρετούσε στην Κύπρο, κατά τη διάρκεια του αγώνα της ΕΟΚΑ, προσχώρησε στις τάξεις της Οργάνωσης και καταδικάστηκε για την ενέργεια του αυτή σε φυλάκιση πέντε χρόνων.

Όπως ήταν φυσικό ο Μάρτιν και ο Μέρφου, μαζί με τους άλλους ιρλανδούς Τζό Ντόυλ, Σίμους Μακκάλλουμ και Καχάλ Γκόλτιγκ, που κρατούνταν στις Φυλακές αυτές, συνδέθηκαν αμέσως με τους κυπρίους αγωνιστές.

Η ζωή όμως ήταν και εδώ πολύ δύσκολη και επικίνδυνη. Η σωματική ακεραιότητα όλων κινδύνευε, κάθε στιγμή, από τους άλλους κρατουμένους, οι οποίοι, όπως και στις προηγούμενες Φυλακές, υποκινούνταν από τους βρετανούς φρουρούς.

Ο Νίκος Σαμψών ξανάφερε αυτές τις δύσκολες στιγμές στη μνήμη του, δυο μόλις χρόνια, μετά την απόλυση του από τις Φυλακές και τις δημοσίευσε μάλιστα στην εφημερίδα του "Η ΜΑΧΗ" στις 17 Δεκεμβρίου 1961:

"Οι βρετανικές αρχές πήραν κάθε μέτρο που θα

έκαμπε το ηθικό μας και θα μας παρεμπόδιζε από ο,τιδήποτε που ήταν γι' αυτούς ανεπιθύμητο.

Εξ άλλου στις αγγλικές φυλακές οι περισσότεροι από τους δεσμοφύλακες- όργανα πιστά της Κυβέρνησης τους- σύμφωνα με οδηγίες που είχαν πάρει παρότρυναν τους άγγλους καταδίκους, κοινούς εγκληματίες, να οργανώσουν ομάδες για να μας ξυλοκοπήσουν.

Από μερικούς καταδίκους οι οποίοι ήσαν ποδοσφαιριστές στην ομάδα των φυλακών, στην οποία εγώ αγωνιζόμουν ως αριστερός οπισθοφύλακας, και οι οποίοι με εκτιμούσαν, επειδή τους είχα κάμει καρποφόρο διαφώτιση για το Κυπριακό ζήτημα, πληροφορήθηκα τα σχέδια για τον ξυλοδαρμό μας.

Επικεφαλής της κίνησης αυτής βρίσκονταν οι δεσμοφύλακες Φορτ, Ερνσιο και Ρόουζ. Οι δυο πρώτοι ήσαν οι υπεύθυνοι για τη στενή φρούρηση μας στη πτέρυγα " Α" όπου διεμέναμε εμείς και πάντοτε φρόντιζαν να μας κάνουν τη ζωή πραγματική κόλαση, ο δε τρίτος ήταν υπεύθυνος στα εργαστήρια ραπτών όπου εργαζόμαστε. Φανατικός Τόρυς αυτός και μισέλληνας, μας κυνηγούσε για το παραμικρό ζήτημα.

Τον πρώτο ονομάζαμε "Σπανό" διότι δεν είχε γένι, τον δεύτερο "κήτος" λόγω των σωματικών του διαστάσεων και τον τρίτο "Καμπάνα" για το ποιόν του.

Στενοί τους συνεργάτες ήσαν ένας κοινός εγκληματίας, ο Τζόρντι και ένας άγγλος ιταλικής καταγωγής. Ο τελευταίος ανέλαβε να κάνει την αρχή της επίθεσης εναντίον των "δέκα κυπρίων τρομοκρατών", όπως μας αποκαλούσαν στις φυλακές.

Μόλις πληροφορήθηκα τα σχέδια τους τα ανακοίνωσα στους συναγωνιστές μου και σε μερικούς φίλους μας ιρλανδούς, άγγλους και τον "βασιλέα του υποκόσμου" Γουίλσον, ο οποίος εξέτιε ποινή φυλάκισης επτά ετών.

Ο τελευταίος, ύστερα από διαφώτιση που του έκαμα, υποστήριζε φανατικά τους κυπρίους.

Αποφασίσαμε να αντιδράσουμε χωρίς χρονοτριβή και να μη τους αφήσουμε να μας πάρουν τον αέρα. Ήταν

επτακόσιοι, είμαστε.... δέκα. Επρεπε να τους δείξουμε ότι δεν τους φοβόμαστε. Επρεπε να μας φοβηθούν εκείνοι.

Μια μέρα, γύρω στις **10** το πρωί, ενώ εργαζόμαστε, ο Τζιόρντι και ο αγγλοϊταλός άρχισαν να μας προκαλούν. Οι Άγγλοι δεσμοφύλακες απεσύρθησαν στο ιδιαίτερο τους γραφείο. Δεν θα ξεχάσω ποτέ μου το χαμόγελο του "Καμπάνα", όταν αποσυρόταν στο ιδιαίτερο του γραφείο. Ηταν ένα χαμόγελο ενθαρρύνσεως προς τους φίλους του που δίσταζαν.

Αμέσως σηκώθηκα από τη θέση μου και έκανα νόημα στους υπόλοιπους συναγωνιστές μου. Οι τελευταίοι άρπαξαν τα ψαλίδια τους και όταν πλησίασα τον Τζιόρντι και τον αγγλοϊταλό έκαναν κύκλο και εμπόδισαν τους υπόλοιπους άγγλους υπό την απειλή των ψαλιδιών τους να πλησιάσουν.

Χωρίς να τους πω τίποτα όρμησα εναντίον τους και με την πρώτη γροθιά ο αγγλοϊταλός βρέθηκε εκτός μάχης. Ο Τζιόρντι, ο οποίος μέχρι εκείνη τη στιγμή προκαλούσε, κρύφτηκε κάτω από τις ραπτομηχανές και άρχισε να με παρακαλεί να μην τον κτυπήσω. Σήκωσα από το πάτωμα τον αγγλοϊταλό, ο οποίος συνέχιζε να απειλεί και του κατάφερα μερικά ακόμα κτυπήματα.

Ο "Καμπάνας" και οι επόμενοι δεσμοφύλακες έξαλλοι όρμησαν από το γραφείο και ένας από αυτούς με άρπαξε από το λαιμό με μανία. Η αναπνοή μου διακόπηκε για λίγο. Μάτια προσπαθούσα να απαλλαγώ από τα χέρια του. Ηταν εξαιρετικά δύσκολο για μένα.

Ο Νίκος Σοφοκλέους, μόλις είδε ότι δεν μπορούσα να γλυτώσω με τις δικές μου δυνάμεις, όρμησε εναντίον του δεσμοφύλακα και τον εξανάγκασε να με αφήσει εφαρμόζοντας του χειρολαβή.

Το αποτέλεσμα της όλης υπόθεσης ήταν να τιμωρηθώ με επταήμερη απομόνωση, ψωμί και νερό. Όταν έληξε η τιμωρία μου ο "καμπάνας" με κατήγγειλε για ανυπακοή και χωρίς καλά, καλά να το καταλάβω, βρέθηκα ξανά τιμωρημένος για άλλες πέντε μέρες, απομονωμένος στο ίδιο υγρό κελλί των αποχωρητηρίων

στην πτέρυγα "D". Ημουν ξυπόλυτος, πεινασμένος και παγωμένος.

Η μια τιμωρία ακολουθούσε την άλλη. Ωστόσο τα σχέδια τους απέτυχαν. Οι άγγλοι φυλακισμένοι έτρεμαν τους "δέκα κυπρίους τρομοκράτες".

Ο διευθυντής των Φυλακών μετά την τελευταία τιμωρία μου με κάλεσε στο γραφείο του και μου ανακοίνωσε ότι λόγω της συνεχούς απειθαρχίας μου ήταν υποχρεωμένος να με μεταθέσει στο "Χέϊβι Φάμπρικς", όπου εργάζονταν οι δραπέτες και οι "ταφγκαύς", δηλαδή οι σκληροί άνδρες.

"Λυπούμαι", μου είπε, που είμαι αναγκασμένος να σε στείλω εκεί, αλλά οι πληροφορίες που πήρα από πολλούς δεσμοφύλακες, είναι ότι συνεχώς προκαλείς φασαρίες, είσαι ο πλέον απειθαρχητός κύπριος και παρ'όλες τις τιμωρίες παραμένεις αδιόρθωτος".

Το "Χέϊβι Φάμπρικς" ήταν ένα απαίσιο μέρος. Το γνώριζα από όσα λέγονταν από τους κατάδικους και τους δεσμοφύλακες. Είχα ακούσει ότι κινδύνευε η ζωή όσων βρίσκονταν εκεί. Πολλά λέγονταν, αλλά δεν τα πίστευα. Λίγες μέρες νωρίτερα είχε μεταφερθεί εκεί και ο Πάττυ Σέϊμους Μέρφυ, ο αδελφικός μου φίλος, Ιρλανδός επαναστάτης, μέλος του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού, που αγωνιζόταν για τη λευτεριά της Ιρλανδίας από τον αγγλικό ζυγό.

Όταν βγήκα από το γραφείο του Διευθυντή των Φυλακών, οι δεσμοφύλακες με οδήγησαν στο νέο μέρος όπου τους διέταξε ο διευθυντής, το μέρος όπου βρίσκονταν οι "σκληροί άνδρες".

Οι βαρειές πόρτες του "Χέϊβι Φάμπρικς" άνοιξαν και το πρώτο πράγμα που είδα ήταν μια ομάδα από 40 περίπου καλοδεμένους φυλακισμένους άνδρες. Οι φυλακισμένοι αυτοί κρατούσαν από ένα μαχαίρι στο χέρι και έκοβαν λαστιχένιες μάσκες για ασφυξιογόνα, σε μικρά, μικρά κομμάτια. Ήταν χωρισμένοι σε παρέες.

Το γεγονός αυτό μου προκάλεσε μεγάλη εντύπωση. Αργότερα, όταν πέρασαν μερικές ώρες, αντιλήφθηκα γιατί οι αρχές όπλιζαν τους σκληρούς αυτούς άνδρες με μαχαίρια.

Μόλις έκλεισε πίσω μου η βαρειά σιδερένια πόρτα, ένας δεσμοφύλακας με ρώτησε το όνομά μου και τον αριθμό μου. Και αφού με κατέγραψε στο σχετικό βιβλίο των εργαζομένων στο "Χέϊβι Φάμπρικς", μου έδωσε ένα μαχαίρι, μερικές μάσκες, τα σχετικά σύνεργα για να ακονίζω το μαχαίρι μου και μου είπε να καθήσω σε οποιοδήποτε μέρος της αίθουσας.

Ο Ιρλανδός Μέρφου, είχε επισκέψει τη στιγμή εκείνη. Έτσι πήρα μια καρέκλα και την ακούμπησα στον τοίχο, ώστε να έχω εξασφαλισμένα τα νώτα μου.

Η πρώτη μου δουλειά ήταν να ακονίσω το μαχαίρι και από τις δυο μεριές, ώστε να κόβει σαν λεπίδα.

Ενώ ακόνιζα το μαχαίρι δυο φυλακισμένοι ήλθαν στα χέρια. Προηγήθηκαν μερικές βρισιές, αλλά οι δεσμοφύλακες δεν ενδιαφέρθηκαν. Το αποτέλεσμα του καυγά ήταν να μεταφερθούν και οι δυο στο νοσοκομείο, γιατί είχαν τραυματισθεί και οι δυο με μαχαίρια. Το αίμα κάλυψε στο πάτωμα.

Ο δεσμοφύλακας με διέταξε και βοήθησα στη μεταφορά τους στο νοσοκομείο των φυλακών. Ήταν ένα απαίσιο θέαμα. Οι νοσοκόμοι- δεσμοφύλακες, όταν παρέλαβαν τους δυο τραυματίες, ρώτησαν το συνάδελφο τους τι είχε συμβεί με "αυτούς τους δυο μπάσταρδους".

Τότε αντιλήφθηκα το λόγο που οι αρχές επέτρεπαν στους "σκληρούς άνδρες" να φέρουν μαχαίρια. Απλώς για να αλληλοεξοντώνονται.

Όταν τέλειωσε το επισκεπτήριο του Μέρφου κι' αυτός ήλθε σε αυτό τον τόπο της κολάσεως, μου εξήγησε διάφορα πράγματα. Μου είπε μάλιστα ότι καλά έκαμα και έβαλα τη ράχη μου προς τον τοίχο γιατί ο κίνδυνος να δεχθώ πισώπλατα, κάποια μαχαιριά, ήταν πολύ μεγάλος.

Οι "σκληροί άνδρες" με έβλεπαν με μίσος. Ένας "τρομοκράτης" ήταν γι' αυτούς η ευκαιρία να εκδικηθούν. Άκουα που κουβέντιαζαν για μένα και ήξερα ότι έπρεπε να είμαι συνεχώς σε επιφυλακή. Σε κανένα δεν μιλούσα. Συντροφιά μου ήταν ο αδελφός

Μέρφυ. Κάναμε σχέδια πως θα αμυνθούμε σε περίπτωση επιθέσεων.

Λίγα λεπτά πριν σχολάσουμε ακούστηκε ένας δυνατός θόρυβος και μια σπαρακτική κραυγή. Όλοι δεν έδωσαν σημασία. Εγώ όμως έτρεξα. Ένας φυλακισμένος βρισκόταν στο πάτωμα και μούγκριζε. Από πάνω του βρισκόταν ένας δεσμοφύλακας και τον βοηθούσε. Δεν ήξερα τι συνέβη. Ο Μέρφυ όμως, είχε πληροφορηθεί ότι κάποιος εχθρός του θύματος είχε σπρώξει από ψηλά μια βαρειά κάσα, η οποία τον είχε καταπλακώσει.

Αυτό ήταν η εκδίκηση του για κάτι προηγούμενο. Επρόκειτο για ένα ακόμη επεισόδιο από εκείνα που με έκαναν να αντιληφθώ ότι στο "Χέϊβι Φάμπρικς" ενέδρευε ο κίνδυνος.

Αυτές ήταν οι πρώτες μου εντυπώσεις από το μέρος που εργαζόντουσαν οι "σκληροί άνδρες" των Φυλακών του **Wakefield**". Εντυπώσεις πολύ οδυνηρές.

Ποτέ στη ζωή μου δεν μπορούσα να φαντασθώ πως υπήρχαν τέτοια μέρη. Το έγκλημα οργίαζε κάτω από τα μάτια των ανθρώπων που υποτίθεται ότι προσπαθούσαν να το καταστείλουν.

Η διαπίστωση των όσων είχα ακούσει για το απαίσιο αυτό μέρος, με έκανε να περάσω την ώρα του φαγητού σκεπτόμενος, για να βρω τρόπο να βγω ζωντανός από εκεί μέσα.

Το ένστικτο της αυτοσυντήρησης δεν με άφηνε να ησυχάσω. Επρεπε να βγω ζωντανός από εκεί.

Το θέμα αυτό συνέχισε να με απασχολεί και το βράδυ όταν βρέθηκα μόνος στο κελλί μου. Σκέφτηκα ότι για να το επιτύχω ήταν ανάγκη να δημιουργήσω φιλίες με τους περισσότερους από τους "σκληρούς άνδρες" για περισσότερη ασφάλεια.

Η ευκαιρία μου δόθηκε μετά από λίγες μέρες. Έξι νεαροί άγγλοι, που είχαν καταδικασθεί σε πολύχρονες φυλακίσεις, γιατί είχαν πάρει μέρος σε ταραχές εναντίον Αφρικανών, σε διάφορα σημεία του Λονδίνου και μεταφέρθηκαν στο " Χέϊβι Φάμπρικς". Τους τοποθέτησαν στο ίδιο μέρος όπου εργαζόμουν κι εγώ και έτσι μου δόθηκε η ευκαιρία να συνομιλήσω

μαζί τους εκτεταμένα.

Τους ρώτησα γιατί πήραν μέρος στις ταραχές και μου απάντησαν ότι δεν γνώριζαν. Απλώς το έκαναν, είπαν, για να σπάσουν πλάκα.

Τους είπα ότι τέτοιες πράξεις τους ντροπιάζουν. "Οι Μαύροι είναι όπως και οι Λευκοί", τους είπα, "και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να τους καταπιέζει. Η χώρα σας βρίσκεται σαν κατακτητής στις χώρες των Μαύρων και τους καταπιέζετε, όπως πράττετε και στην Κύπρο και αλλού. Δεν έχετε δικαίωμα να φωνάζετε να φύγουν οι Μαύροι από την Αγγλία ενώ στιγμή εσείς βρίσκεστε στις δικές μας πατρίδες. Κι ακόμη χειρότερο μάλιστα να τους κτυπάτε και να τους βασανίζετε".

Στη συνέχεια τους ρώτησα αν γνωρίζουν ποιος ήταν ο υποκινητής των ταραχών. Κανένας δεν ήξερε να μου απαντήσει. Όταν εξήγησα ότι ήταν ο διαβόητος φασίστας Μόσλεϋ, που υποστήριξε τη φασιστική επίθεση των χιτλερικών ορδών εναντίον της χώρας τους, εξεμάνησαν.

Ενας δεκαεξάχρονος από αυτούς, άρχισε μάλιστα να κλαίει και να με ρωτά αν εξακολουθούσα να έχω κακήν ιδέα για κείνον. Την ίδια ερώτηση μου υπέβαλαν αμέσως και οι υπόλοιποι.

Τους απάντησα ότι ήμουν ευχαριστημένος που είχαν μετανιώσει πραγματικά για την πράξη τους και ότι πίστευα πως παρασύρθηκαν, λόγω της νεαρής τους ηλικίας.

"Δεν έχω κακή ιδέα για σας", τους είπα, "διότι η μεταμέλεια σας δεικνύει ότι είσθε καλού χαρακτήρα. Είμαι βέβαιος ότι το πάθημά σας αυτό θα σας γίνει παντοτεινό μάθημα".

Στη συνέχεια τους μίλησα για το κυπριακό ζήτημα, το οποίο και κατανόησαν. Εγιναν ένθερμοι υποστηρικτές του αγώνα μας. Για κάθε πράξη που θα έκαναν έσπευδαν σε μένα. Πολλές φορές έρχονταν κοντά μου με καταφανή χαρά για να μου αναγγείλουν την ανατίναξη ενός στρατιωτικού οχήματος στην Κύπρο ή την εκτέλεση άγγλων στρατιωτών. Επίσης τους

έδινα και διάβαζαν διάφορα διαφωτιστικά φυλλάδια στην αγγλική που κατόρθωνα, με μυστικό τρόπο, να παίρνω από έξω.

Μετά από λίγες μέρες οι "σκληροί άνδρες" συνεπλάκησαν και πάλι. Ο ένας κτυπούσε αδιάκριτα τον άλλο. Ήταν κάτι το τρομερό. Ευτυχώς αυτή τη φορά δεν χρησιμοποίησαν μαχαίρια ή άλλα φονικά όργανα.

Οι γροθιές και οι κλωτσιές όμως ήταν στην ημερήσια διάταξη. Οι μόνοι που δεν πήραν μέρος αρχικά είμαστε εμείς.

Εαφνικά, σε απόσταση ενάμισυ μέτρου από κοντά μας έπεσε αιμόφυρτος στο πάτωμα ο "σκληρός άνδρας" Μπένιον. Ο Μπένιον δεχόταν άγρια επίθεση από τέσσερις άλλους, οι οποίοι τον κλωτσοκοπούσαν συνεχώς και χωρίς οίκτο στο πρόσωπο και το κεφάλι. Οι δεσμοφύλακες παρακολουθούσαν από το ιδιαίτερο τους γραφείο απαθείς.

Ενοιωσα το Είναι μου να επαναστατεί. Ορμησα και έσπρωξα τον πρώτο. " Είναι κρίμα Ρέϋ" του είπα. Αυτός όμως χωρίς να μου απαντήσει με κτύπησε στο πρόσωπο με το κεφάλι του.

Του ανταπέδωσα αμέσως δυο γροθιές στο πρόσωπο και στο στομάχι. Επεσε χάρω. Οι φίλοι μου άρπαξαν τα μαχαίρια και έκαναν κύκλο γύρω μας. Κανένας δεν μπορούσε να πλησιάσει. Μάτια οι φίλοι του Ρέϋ προσπάθησαν να τον σώσουν.

Σε λίγο το πρόσωπο του δεν είχε διαφορά από εκείνο του Μπένιον.

Ενας δεσμοφύλακας όταν αντιλήφθηκε τη σκηνή έσπευσε σε βοήθεια του Ρέϋ. Τη στιγμή όμως που πλησίαζε δέχθηκε μια φοβερή κλωτσιά από ένα από τους νεαρούς υποστηρικτές μου και βρέθηκε στο πάτωμα.

Τότε συνέβη κάτι το καταπληκτικό. Οι μέχρι στιγμής συμπλεκόμενοι και αγρίως αλληλοκτυπούμενοι "σκληροί άνδρες", ως εκ συμφώνου όρμησαν όλοι εναντίον του δεσμοφύλακα. Ο δεσμοφύλακας δέχθηκε άγριο ξυλοδαρμό και σώθηκε από βέβαιο θάνατο χάρη στο συναγερμό που έδωσε ένας

συνάδελφος του.

Σε λίγο έφθασαν στην αίθουσα τα "ράϊοι σκουάτ" (απόσπασμα για καταστολή ταραχών). Στο μεταξύ όμως είχε αποκατασταθεί η τάξη.

Επακολούθησαν βαρειές τιμωρίες. Τα ειδικά κελιά για τους τιμωρούμενους με ψωμί- νερό είχαν γεμίσει ασφυκτικά. Το "χέϊβι Φάμπρικς" είχε εκκενωθεί. Φυσικά οι πιο βαρειές τιμωρίες επιβλήθηκαν στους πρωταίτιους.

Μετά τη λήξη της τιμωρίας όλοι οι "σκληροί άνδρες" με πλησίασαν και μου είπαν:

" Η στάση σου μας ευχαρίστησε. Ως εκ τούτου, πλέον, σε θεωρούμε φίλο μας. Ο,τι χρειασθείς πες μας το και είμαστε παρά το πλευρό σου".

Ο Ρέϋ μου έσφιξε το χέρι και αναγνώρισε το λάθος του.

Στον καθένα τόνισα ότι ήταν ντροπή να τσακώνονται και να δίδουν την ευχαρίστηση στους δεσμοφύλακες να τους τιμωρούν. Πρέπει, τους είπα, όλοι ενωμένοι, να αρχίσουμε αγώνα για τη βελτίωση των όρων διαβίωσης μας.

- Με ποιον τρόπο, ρωτούσαν σχεδόν όλοι τους.

- Απλούστατα με απεργίες και πρατάσεις, τους απαντούσα.

Όλοι πρόθυμα δέχθηκαν τότε να αρχίσουν να ρίχνουν την ιδέα στους υπόλοιπους φυλακισμένους. " Κάνετε τη δουλειά σας," τους έλεγα, "χωρίς να πάρουν είδηση οι αρχές των φυλακών. Πρσέξτετε μόνο να μη το μάθουν οι σπιούνοι".

Ετσι ο Νίκος Σαμψών, αφού κατόρθωσε να προστατεύσει τα νώτα του από τους "σκληρούς άνδρες" των φυλακών, και κατά κάποιον τρόπο να στρέψει την προσοχή τους προς άλλη κατεύθυνση, ο ίδιος στρώθηκε στο δικό του σχέδιο για απόδραση

Αισθανόταν απαίσια εκεί μέσα. Δεν μπορούσε να σκέφτεται ότι οι συναγωνιστές του θυσιάζονταν στην Κύπρο κι εκείνος καθόταν εκεί και τσακωνόταν με τους "σκληρούς άνδρες " των φυλακών και να

ασχολείται με τα μικρά τους.

Ηθελε να βγει έξω. Να ρθει στην Κύπρο και να βρεθεί στα γνώριμα μέρη μαζί με τους συναγωνιστές του. Να πολεμήσει τον κυρίαρχο και όχι να χάνει τον καιρό του άπρακτος στις βρετανικές φυλακές.

Ακόμα σκεφτόταν ότι αν κατόρθωνε να αποδράσει και δεν μπορούσε να μεταβεί στην Κύπρο, θα άρχιζε αντάρτικο πόλεων στην ίδια τη Βρετανία, μαζί με τους φίλους του, του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού.

Ο Μέρφυ είχε καλές διασυνδέσεις στον IRA, ο οποίος κατήρτιζε σχέδια για απόδραση του Μέρφυ. Έτσι οι στόχοι των δυο αγωνιστών συνέπεσαν. Από την άλλη ο IRA είχε περισσότερα μέσα για να μπορέσει να βοηθήσει στο παράτολμο σχέδιο. Γι αυτό έβαλαν μπροστά τα σχέδια τους. Τόλεγε η καρδιά του Μέρφυ, τον οποίο ο Σαμψών αποκαλούσε απλά "αδελφό".

Αρχισαν να σχεδιάζουν. Ο Σαμψών είχε πείρα σ' αυτά. Πολλοί συναγωνιστές του είχαν αποδράσει από τις βρετανικές φυλακές στην Κύπρο. Γιατί να μη επαναλαμβανόταν το ίδιο και στις φυλακές του **Wakefield**;

Αφού κατέληξε με τον Μέρφυ σε κάποιο σχέδιο απόδρασης ενημερώθηκε "επίσημα" και ο IRA. Η απάντηση ήταν αυτή που αναμενόταν ήλθε σε λίγο και ήταν θετική. Ο IRA δεχόταν, με ευχαρίστηση να πάρει μέρος στο σχέδιο και να τους απομακρύνει από την περιοχή των φυλακών, μόλις θα πατούσαν το πόδι τους έξω από τη φυλακή και θα συνδέονταν μαζί του.

Οι φυλακές ήταν υψηλής ασφάλειας, πράγμα που απαιτούσε ιδιαίτερη μυστικότητα, συντονισμό, και δράση. Και η βοήθεια όλων των συναγωνιστών του Σαμψών και των Ιρλανδών μέσα στις φυλακές και των ανθρώπων του IRA, έξω από αυτές, στάθηκε πολύτιμη.

Συνεχίζει ο Νίκος Σαμψών:

"Είχα ήδη έλθει σε επαφή με τον " Τσίηφ-ιν-σταφ" δηλαδή τον αρχηγό του Επιτελείου, του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού μέσω μυστικής αλληλογραφίας.

Η μεταφορά μου στο "Χέϊβι Φάμπρικς" με οφέλησε κατά τούτο: Μπορούσα άνετα να συνεννοηθώ για την επεξεργασία ορισμένων σχεδίων με τον Ιρλανδό αδελφό Πάτιτ Μέρφου.

Είδα ότι ήταν μάταια οποιαδήποτε προσπάθεια απόδρασης με βοήθεια από κυπριακής πλευράς, για λόγους ευνοήτους, και συνεπώς, η μόνη μου διέξοδος ήταν οι Ιρλανδοί πατριώτες. Είχα ήδη απορρίψει πρόταση ενός Άγγλου κακοποιού να με βοηθήσει να αποδράσω για να μεταβώ στην Ελλάδα, με αντάλλαγμα να προσπαθήσω να του χορηγηθεί άσυλο στην Ελλάδα, όταν θα καταδιωκόταν από τη διεθνή αστυνομία.

Αφού επεξεργασθήκαμε με το Μέρφου διάφορα σχέδια καταστρώσαμε το τελικό σχέδιο, το οποίο αποστείλαμε προς έγκριση στο Επιτελείο του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού. Το σχέδιο εγκρίθηκε μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα".

Το σχέδιο είχε μεταφέρει στον ΙΡΑ ο κύριος αγωνιστής Νικόλας Ιωάννου, ο οποίος μελέτησε όλες τις λεπτομέρειες. Ο Ιωάννου ενεργώντας συνωμοτικά κατόρθωσε να προωθηθεί η απόδραση πέντε κρατουμένων- δυο κυπρίων του Νίκου Σαμψών και του Γιώργου Σκοτεινού, δυο Ιρλανδών και ενός βρετανού.

Ο Νικόλας Ιωάννου δεν συνδέθηκε τυχαία με την ομάδα των κυπρίων κρατουμένων. Ήταν αδελφός του Γιώργου Ιωάννου, του συγκρατούμενου τους και πρώην συντρόφου του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη, του Ανδρέα Παναγιώτου και του απαγχονισθέντος ήρωα Μιχαλάκη Καραολή, με τους οποίους είχαν εκτελέσει, μέρα μεσημέρι στην περιοχή της Εκκλησίας Φανερωμένης, στη Λευκωσία, ένα προδότη.

Γεννημένος στο Καϊμακλί το **1937** ο Νικόλας Ιωάννου σπούδαζε Χημεία και μηχανολογία στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου κι έτσι είχε τη δικαιολογία να επισκέπτεται τον αδελφό του Γιώργο και τους άλλους κρατουμένους συχνά- πικνά και να συζητεί μαζί τους για τα σχέδια για την απόδραση τους.

Οι πρώτες προσπάθειες για απόδραση από

βρετανικές είχαν αρχίσει να προωθούνται ακόμα όταν οι αγωνιστές βρίσκονταν στο **Wormwood Scrubs**, αλλά είχαν ματαιωθεί όταν οι άγγλοι τους διασκόρπισαν σε διάφορες φυλακές του **Wakefield**, του **Perth**, του **Maidstone** και του **Parkhurst** της **Island of White**.

Ο Νίκος Ιωάννου ήταν από τα ηγετικά στελέχη της οργάνωσης των κυπρίων φοιτητών του Λονδίνου, ΕΦΕΚΑ. Η Οργάνωση αυτή ήταν συνδεδεμένη με το Γραφείο Εθναρχίας που λειτουργούσε τότε στο Λονδίνο με επικεφαλής τον Σπύρο Κυπριανού. Ένα άλλο στέλεχος της ΕΦΕΚΑ ήταν ο Ηλίας Υψαρίδης, μετέπειτα πρεσβευτής της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ο Νικόλας Ιωάννου γνώριζε ότι εκατοντάδες κύπριοι στο σκλαβωμένο νησί εγκατέλειπαν οικογένειες, περιουσίες, συγγενείς φίλους και αγαπημένα πρόσωπα και ανέβαιναν στο βουνό για να πολεμήσουν τον κατακτητή με χίλιους δυο κινδύνους.

Ετσι, όταν του ζήτησαν τη βοήθεια οι ξεκομμένοι στην Αγγλία κύπριοι εξόριστοι αγωνιστές, ρίφθηκε με τα μούτρα στη δουλειά. Εγκατέλειψε τις σπουδές του και άρχισε να πηγαиноέρχεται στην Ιρλανδία για να εξασφαλίσει τη βοήθεια του IPA για τη μεγάλη απόδραση στο **Weakfield** και στις άλλες φυλακές.

Η επαφή του Νικόλα Ιωάννου με τους ιρλανδούς επαναστάτες δεν ήταν και τόσο εύκολο πράγμα, αν κρίνει κανείς ότι τόσο αυτούς όσο και τους κυπρίους και ιδιαίτερα τους ανθρώπους που ήταν συνδεδεμένοι με το κυπριακό φοιτητικό κίνημα και το γραφείο Εθναρχίας τους παρακολουθούσε πολύ στενά η βρετανική Μυστική Υπηρεσία, γνωστή ως **Ιντέλιντζενς Σέρβις**.

Γι' αυτό ο Νικόλας συναντήθηκε με τους ιρλανδούς κάτω από τέτοιες μυστηριώδεις συνθήκες που θυμίζουν κατασκοπευτική κινηματογραφική ταινία.

Η συνάντηση έγινε στο Λονδίνο σε ένα κυπριακό εστιατόριο με το Νικόλα να διαβάζει μια συγκεκριμένη εφημερίδα που είχε καθορισθεί εκ των προτέρων.

Ο **J. Bowyer Bell** στο βιβλίο του **"The IRA"**, αναθεωρημένη έκδοση **1979**, σελίδα **320**, γράφει για τη συνάντηση:

"Είχαν φθάσει πληροφορίες από τις Φυλακές του **Wormwood Scrubs** ότι μια επαφή με την ΕΟΚΑ θα ήταν προς αμοιβαίο όφελος. Οι άνθρωποι της ΕΟΚΑ στο Λονδίνο ζήτησαν από το Δουβλίνο να αποστείλει κάποιον. Ο **Tony Meade**, που ήταν συνδεδεμένος με το Αρχηγείο στο Δουβλίνο στάληκε στο Λονδίνο. Ως κατάλληλο για μια τέτοια διεθνή συνάντηση ο **Meade** βρήκε τον άνθρωπο του να κάθεται σε κάποιο κυπριακό εστιατόριο, σε ένα ειδικό τραπέζι, καπνίζοντας ειδικό μαύρο τσιγάρο, και διαβάζοντας μια προκαθορισμένη εφημερίδα. Ο άνθρωπος με τον οποίο συναντήθηκε ο **Meade** ήταν ο Νικόλας Ιωάννου, του οποίου ο αδελφός βρισκόταν στις Φυλακές του **Wormwood Scrubs**. Στο δείπνο που ακολούθησε στο διαμέρισμα του Νίκου, ο **Meade** προέβη σε διευθετήσεις για μια δεύτερη συνάντηση, μια ειδική ώρα μπροστά από το **Lion House**, στο **Phoenix Park Zoo** του Δουβλίνου. Ο,τι προέκυψε από αυτή την επαφή ήταν η συζήτηση αμοιβαίων αποδράσεων από τις Φυλακές. Ακόμα ο **IPA** προέβη σε διευθετήσεις για να εκπαιδεύσει ορισμένους άνδρες της ΕΟΚΑ στην Ιρλανδία αν χρειαζόταν. Ωστόσο αυτή η ειδική διευθέτηση εγκαταλείφθηκε όταν όλοι οι Κύπριοι μεταφέρθηκαν εκτός των φυλακών αυτών".

Η συνέχεια δόθηκε με τον Σίμους Μέρφου, και τους άλλους τρεις ιρλανδούς στις φυλακές του **Wakefield**, οι οποίοι μελετούσαν παράλληλα και οι ίδιοι μια ενδεχόμενη απόδραση και εργάζονταν συστηματικά πάνω σ αυτήν. Για το σκοπό αυτό είχαν μάλιστα ήδη προωθήσει δικό τους σχέδιο όπως το αποκαλύπτει στο βιβλίο του ο **J. Bowyer Bell**:

"Η ομάδα **Crhistle** που ενδιαφερόταν για τον **J.A.M. Murphy**, ο οποίος είχε καταδικαστεί από λάθος μαρτυρία ενός αυτόπτη μάρτυρα για συμμετοχή στην επιχείρηση **Arborfield** αποφάσισε και του **Joe Doyle** που βρισκόνταν στις φυλακές του **Wakefield** να φυγαδεύσουν

τον **Murphy** και τον **Joe Dole** από τις φυλακές, με την τοποθέτηση του ανθρώπου τους μέσα σ αυτές. Απαιτούντο λεπτοί χειρισμοί στους οποίους αναμίχθηκαν όλα τα μέλη της ομάδας **Christle**. Και εφ' όσον τα χρήματα από τις αμερικανικές επαφές τους δεν έφθασαν έγκαιρα, η **Christle** τελικά κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν δάνειο από ένα μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής και προχώρησαν. Ο **Pat Donovan** μπήκε στις φυλακές **Wakefield**, χωρίς να γνωρίζουν οι βρετανοί ότι ο νέος κρατούμενος τους δεν ήταν τίποτε άλλο, παρά ένας κοινός εγκληματίας. Σ αυτό το στάδιο η ομάδα **Cristle** ήλθε σε επαφή στο Λονδίνο με την παράνομη οργάνωση ΕΟΚΑ στο Λονδίνο. Οι κύπριοι ανησυχούσαν ιδιαίτερα να βγάλουν έξω τον άνθρωπο τους, το Νίκο Σαμψών. Η ομάδα **Cristle** συμφώνησε. Ένας άλλος σημαντικός "ένοικος" των φυλακών, ο **Klaus Fuchs**, ένας από τους πρώτους ατομικούς κατασκόπους της Βρετανίας, αποφάσισε να απορρίψει την προσφορά και να αποδράσει. Ωστόσο, συνέβαλε πολύ στην ετοιμασία ενός λεπτομερούς σχεδίου, ώστε ένας αρχιτέκτονας του Δουβλίνου μπόρεσε να δημιουργήσει ένα μοντέλο των φυλακών του **Wakefield**".

Τον Ιούλιο του **1958**, ο Νικόλας Ιωάννου πήγε, σύμφωνα με αφήγηση του αδελφού του Γιώργου, στην Ιρλανδία, όπου παρέλαβε τα τελικά σχέδια για να τα μεταφέρει στους κατούμενους αγωνιστές.

"Αυτό το γνωρίζαμε και ήταν σίγουρο" λέγει σήμερα ο Γιώργος Ιωάννου, κρατούμενος στις φυλακές του **Wakefield**. Όμως ο Νικόλας δεν έφθασε ποτέ στον προορισμό του. Ενώ ταξίδευε από το Λίβερπουλ, με τη μοτοσυκλέττα του, κοντά στο **Bumbury, 500** περίπου χιλιόμετρα από το **Wakefield**, αυτή συγκρούστηκε με ένα φορτηγό αυτοκίνητο και βρήκε ακαριαίο το θάνατο.

Το πρόσωπο του πολτοποιήθηκε και έγινε αγνώριστος. Από τις μετέπειτα πληροφορίες φαίνεται ότι κάποιοι ήθελαν να μη μπορέσει να βρει τις αισθήσεις του ποτέ ξανά.

Εμοιαζε με ένα συνηθισμένο δυστύχημα που

μέχρι σήμερα ακόμα δεν έχει ξεκαθαρίσει. Ολα όμως δακτυλόδειχναν την Ιντέλιντζενς Σέρβις. Κι αυτό γιατί μετά το δυστύχημα, οι λεπτομέρειες που άρχισαν να έρχονται στην επιφάνεια, προκάλεσαν πολλά ερωτηματικά.

Οι αγωνιστές γνώριζαν ότι σίγουρα ο Νικόλας Ιωάννου κατευθυνόταν στις φυλακές του **Wakefield** μεταφέροντας απόρρητα έγγραφα, τα οποία δεν βρέθηκαν πουθενά.

Ακόμα γνώσθηκε αργότερα, ότι το αυτοκίνητο με το οποίο συγκρούστηκε ο Ιωάννου δεν ήταν φορτηγό, όπως είχε ανακοινωθεί, αλλά έμοιαζε ή ήταν αστυνομική κλούβα.

Και το σοβαρότερο, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, το αυτοκίνητο οδηγούσε ένας φρουρός σε βρετανικές φυλακές από τις οποίες προγραμματιζόταν απόδραση κυπρίων κρατουμένων.

Μέσα στα προσωπικά αντικείμενα του Νικόλας Ιωάννου το μόνο που βρέθηκε ή που είναι σίγουρο ότι βρέθηκε, ήταν μια φωτογραφία του συναγωνιστή του Ηλία Ψαρίδη, ο οποίος θεωρείτο υπαρχηγός του στο σχεδιασμό της απόδρασης, μαζί με τον επίσης κύπριο Ανδρέα Μουγή.

Οι άγγλοι έσπευσαν, κατά ένα περίεργο τρόπο, να δώσουν τη φωτογραφία του Ψαρίδη στον ίδιο στην ΕΦΕΚΑ και η ενέργεια τους αυτή προκάλεσε υποψίες ότι ήθελαν να του δώσουν το μήνυμα ότι γνώριζαν για αυτόν και τις ενέργειες του.

Τα ερωτήματα υπήρχαν και τότε και σήμερα και δεν δόθηκε σ' αυτά μέχρι στιγμής καμμιά απάντηση.

Ο συναγωνιστής του και κρατούμενος στις φυλακές του **Wakefield** Βίας Λειβαδάς στο χρονικό του γράφει:

"Τα έγγραφα που μετέφερε μαζί του ο Νίκος Ιωάννου εξαφανίστηκαν, ενώ μια φωτογραφία του Ηλία Ψαρίδη, παραδόθηκε στον ίδιο από την Αστυνομία. Ο Νίκος παρακολουθείτο από την αστυνομία, στις κινήσεις του, γιατί τον υποπτεύονταν. Ολα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν επρόκειτο για ατύχημα, αλλά

για δολοφονία που διέπραξε η Ιντέλιντζενς Σέρβις. Το φορτηγό που τον κτύπησε το οδηγούσε δεσμοφύλακας από τις φυλακές **Wakefield**".

Επίσης ο Νίκος Σαμψών στις αναμνήσεις του για το θάνατο του Νικόλα Ιωάννου αναφέρει:

"Η μετάβαση του στην Ιρλανδία τους έπεισε ότι ο Νικόλας γινόταν μέρα με την ημέρα καρφί, που θα τους έμπαινε στην καρδιά. Έτσι στις **17 Ιουλίου 1958**, όταν ο Νικόλας επέστρεφε από την Ιρλανδία, η Ιντέλιντζενς Σέρβις έδρασε εγκληματικά: Ένα φορτηγό αυτοκίνητο συνέτριψε και πολτοποίησε τον άτυχο νέο".

Εξ άλλου ο Πέτρος Στυλιανού, ένας από τους κρατούμενους σε άλλες φυλακές της Αγγλίας, ο οποίος συνομίλησε με τον Ηλία Υψαρίδη, όσο βρισκόταν στη ζωή, έγραψε **30** χρόνια μετά, στην εφημερίδα "Σημερινή" (**19 Δεκεμβρίου 1984**) κάτω από τον τίτλο "νεότερα ιστορικά δεδομένα για τον ήρωα Νικόλα Ιωάννου":

"Πριν φύγει για την τελευταία αποστολή του ο Νίκος Ιωάννου, αποχαιρέτησε το κλιμάκιο του Γραφείου Εθναρχίας, που ήταν επιφορτισμένο να βοηθήσει το Νίκο στο παράτολμο εγχείρημα του, και συγκεκριμένα τους Ηλία Υψαρίδη και Ανδρέα Μουγή καθώς και τον προϊστάμενον τότε στο Γραφείο Εθναρχίας, Σπύρο Κυπριανού.

Το πιο παράδοξο είναι πως, σύμφωνα με στοιχεία που μας έδωσε ο Ηλίας Υψαρίδης- στη θανατική ανάκριση που διεξήχθη κατατέθηκε μαρτυρία πως ο Νίκος έτρεχε με τη μοτοτοσυκλέττα του και συγκρούστηκε με φορτηγό στην προσπάθειά του να το προσπεράσει. Και μιλάμε για παράδοξες συνθήκες, γιατί ο μάρτυρας αυτός, που επικάλυψε το έγκλημα, ήταν δεσμοφύλακας σε μια από τις φυλακές, από τις οποίες ο Νίκος αγωνιζόταν να απελευθερώσει τους κύπριους αντάρτες. Ποιας όμως φυλακής ήταν δεσμοφύλακας ο βρετανός μάρτυρας δεν υπάρχουν για την ώρα στοιχεία. Γεννάται όμως το ερώτημα: Μήπως ο άγγλος δεσμοφύλακας παρακολουθούσε το Νίκο στις κινήσεις του; Πώς βρέθηκε **300** μίλια από τις φυλακές

του Γιόρκσιαϊαρ π.χ. στον τόπο του δυστυχήματος;

Εξ άλλου ένα άλλο ερωτηματικό που προκύπτει είναι: Πού πήγαν τα έγγραφα που είχε απάνω του, οπωσδήποτε, ο Νίκος την ώρα της σύγκρουσης;

Τα δυο αυτά ερωτήματα συγκλίνουν στην άποψη πως ο Νίκος δολοφονήθηκε από πράκτορες της Ιντέλιντιζενς Σέρβις, που παρακολουθούσαν τις κινήσεις του.

Αλλωστε υπάρχουν ακόμα δυο στοιχεία που οδηγούν στο πιθανό τούτο πόρισμα: Το γεγονός πως η βρετανική αστυνομία ειδοποίησε, μετά τη δολοφονία, όχι τους δικούς του, μα την ΕΦΕΚΑ, σημαίνει πως βρήκαν ήδη τα στοιχεία και τα έγγραφα στην κατοχή του Νίκου Ιωάννου, που συνέδεαν την ΕΦΕΚΑ με την προσπάθεια απόδρασης. Παράλληλα η βρετανική Αστυνομία βρήκε στο νεκρό Νίκο μια φωτογραφία του Ηλία Υφαρίδη, που την παρέδωσε στον ιδιοκτήτη της. Ομως τα άλλα έγγραφα εξαφανίστηκαν".

Εξ άλλου ο Χρ. Παπαχρυσόστομος, διευθυντής του Μουσείου Αγώνα, επικαλούμενος δημοσίευμα αθηναϊκής εφημερίδας, έγραψε στο "Αρχείο Πεσότων, το 1969:

"Ο Νικόλας Ιωάννου εφονεύθη την **17** Ιουλίου **1958**, παρά το Πάμπερυ της Οξφόρδης, εις σύγκρουσιν της μοτοσυκλέτας, της οποίας επέβαινε, μετά φορτηγού αυτοκινήτου. Ο θάνατος του υπήρξε κατά πάσαν πιθανότητα, σκηνοθετημένον έγκλημα της Ιντέλιντιζενς (χαρακτηρισμός αθηναϊκής εφημερίδος) ήτις παρηκλούθει τας κινήσεις και τας συχνάς επισκέψεις του εις τας φυλακάς του **Woormwood Scrubs**, ενώ εκρατείτο μετ άλλων Κυπρίων αγωνιστών και ο αδελφός του. Ισχυρά ενδεικτικά της σκηνοθετημένης συγκρούσεως είναι η οικρά παραμόρφωσις του ήρωος, καταδεικνύουσα ότι η σύγκρουσις εγένετο κατά τρόπον επιζητούντα να αποκλείση οιανδήποτε πιθανότητα διασώσεως και το γεγονός ότι ο μόνος μάρτυς του εγκλήματος, ο οδηγός του αυτοκινήτου, ήτο εκ των φρουρών των φυλακών **Wormwood Scrubs** όστις παρέλαβε τα έγγραφα, τα οποία μετέφερεν ο φονευθείς".

Για το ρόλο του Νικόλα Ιωάννου, ο Νίκος Σαμψών αφηγήθηκε το **1961**:

"Η απόδραση μας που θα είχε ως συνέχεια αποφασιστικά πλήγματα μέσα στην Αγγλία, χρειαζόταν για να επιτύχει να βρούμε ανθρώπους ικανούς, πατριώτες και ταυτόχρονα ανθρώπους με λιονταρίσια καρδιά για να μας βοηθήσουν. Στο πρόσωπο του Νικόλα Θ. Ιωάννου, από το Καϊμακλί, βρήκαμε τον ιδανικότερο άνθρωπο, αγωνιστή, πατριώτη και μεγάλο ιδιολόγο. Ήταν αδελφός του Γεωργίου Θ. Ιωάννου, συναγωνιστή και συγκρατούμενου στις Φυλακές. Αξιος βοηθός του ο Ηλίας Ψαρίδης.

Ο Νικόλας Θ. Ιωάννου μας επισκεπτόταν συχνά στις μακρινές Φυλακές και με τρόπο μας πληροφορούσε για το κάθε τι. Οξύνους, ο λεβέντης Νικόλας, επινοούσε κάθε νέα μέθοδο επικοινωνίας. Ήταν πρότυπο αγωνιστή.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ τον ενθουσιασμό του όταν του ανατέθηκε η τιμητική θέση του υπευθύνου για να μας βοηθήσει και οργανώσει την ΕΟΚΑ Αγγλίας. Εγκατέλειψε αμέσως τις σπουδές του και ρίφθηκε με όλη του την όρεξη, ενθουσιασμό και πίστη στο έργο που του είχε ανατεθεί.

Υστερα από σχετική συνεννόηση με τον αρχηγό του Επιτελείου του Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού, αναθέσαμε στο Νικόλα να μεταβεί στην Ιρλανδία και να έλθει σε επαφή μαζί του. Πραγματικά πήγε και ήλθε σε επαφή με τον ίδιο τον αρχηγό των Ιρλανδών πατριωτών.

Οι άγγλοι είχαν βάλει στο μάτι το Νικόλα. Τον έβλεπαν που επισκεπτόταν συχνά τις φυλακές και όπως φαίνεται ήταν σε γνώση τους ο πλούτος της ψυχής του και η αγάπη του για τα υψηλά ιδανικά της ελευθερίας.

Η μετάβαση του στην Ιρλανδία τους έπεισε ότι ο Νικόλας γινόταν μέρα με την ημέρα καρφί, που θα τους έμπαινε στην καρδιά. Έτσι στις **17 Ιουλίου 1958**, όταν ο Νικόλας επέστρεφε από την Ιρλανδία, η Ιντέλιντζενς Σέρβις έδρασε εγκληματικά: Ένα φορητό αυτοκίνητο συνέτρεψε και πολτοποίησε τον

άτυχο νέο. Έτσι μπόρεσαν να τον ερευνήσουν και να πάρουν στα χέρια τους ενοχοποιητικά έγγραφα.

Η Ιντελιντζενς Σέρβις δολοφόνησε το Νικόλα Ιωάννου με τον πιο απαίσιο τρόπο, παρουσιάζοντας τη φρικτή δολοφονία του ως αυτοκινητικό δυστύχημα.

Συνεχίζοντας την εκδικητική μανία της, η οργάνωση αυτή, δεν επέτρεψε στον αδελφό του νεκρού ήρωα να παραστεί στην κηδεία του στο Λονδίνο. Σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την εκδικητική αυτή πράξη εμείς κηρύξαμε απεργία πείνας διάρκειας **48** ωρών".

Όπως ήταν φυσικό η δολοφονία του Νίκου Ιωάννου έπληξε αναπανόρθωτα τα σχέδια για απόδραση των κρατουμένων.

Όμως οι ίδιοι δεν τα έβαλαν κάτω. Προχώρησαν στα σχέδια τους με τον αντικαταστάτη του Ηλία Ψαρίδη, ενώ οι Ιρλανδοί βρήκαν επίσης δικό τους σύνδεσμο: Ένα συνάδελφό τους που μπήκε στις φυλακές ως κοινός κατάδικος χωρίς να το αντιληφθούν οι Άγγλοι.